

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 223. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius02val-shoot-idm139771560081264/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

eller har forbudt Brugen deraf" (jfr. ndf. S. 254 L. 9 f., den tyske Orig. Bl. D 3'). Altsaa — fortsætter han — maa Kirken have Frihed til at bruge det, og den, der berøver Kirken denne Frihed, gør sig formasteligt til dens Herre, medens han i Ydmyghed burde være dens Tjener (jfr. ndf. S. 259 L. 33 f.); han slutter (jfr. Udg. ndf. S. 266 L. 12 f.); Derfor er de, der saaledes angriber Kirkens hædvundne Skikke og volder Splid i Menigheden, nogle grove ulærde Kompaner, der kun dadler andres Gerninger for at skaffe sig selv Navn og Anseelse, men saadanne grove Fyre hører ikke hjemme i Gude-Hal, men i Stude-Stald.

Det er da med ublide Ord Justus Menius — som adskillige andre Reformatorer — prædiker „Fredens og Enighedens“ Evangelium.

II.

Justus Menius' Skrift udkom 1551 i Wittenberg¹ og er vistnok samme Aar blevet oversat paa Dansk af Palladius. At der var Grund til ogsaa i Danmark at offentliggøre en saadan Apologi for Djævluddrivelsen, er utvivlsomt: Synoden i Antvorskov 1546 maatte indskærpe Brugen af den lutherske Besværgelsesformular (Pontoppidans Annaler III, 293), og paa Bispemødet 1555 paalægges det Præsterne ikke at udelade denne (Kirkehist. Saml. 5. R. I, 652). Aarhundredet igennem maa Højkirken kæmpe mod lutherske Rebeller, der volder Tvivl og Forargelse indenfor Menighederne ved ikke at ville underkaste sig det autoriserede Daabsritual: 1567 dømmes Præsten i Stege, Mester *Iver Bertelsen*, til at have sit Embede forbrudt, fordi han ikke havde fundet det ret at foretage Exorcismen, da han var „blevet adspurgt af frugtsommelige Kvinder, om det skulde troes, at Børnene før Daaben ere besatte“ (Kirkehist. Saml.

¹ Dets Titel er: *Vom Exorcismo. Das der) nicht als ein zeuberischer Greuel zuerdammen/ sondern in der gewöhnlichen Action bey der Tawffe/ mit Gott und gutem Gewissen/ wol gehalten werden möge. Justus Menius. Wittenberg. 1551.*

V, 540 flg.)¹. 1588 forbydes det *Jon Venusin*, der dengang var Sognepræst i København, fremtidig at bestige Prædikestolen, fordi han havde udført Daabsritualet med Udeldelse af Exorcismen². Og 1597 blev Hr. *Jens Jensen*, Præst paa Hveen, afsat, fordi han efter Tyge Brahes Ønske havde undladt at bruge Besværgelsesformularen (Kirkehist. Saml. 3. R. IV, 338 flg.). Det lykkedes dog ikke de Ortodoxe endeligt at fastslaa det lutherske Rittuel. Tvertimod blev de hemmelige og aabenbare Modstandere³ af Exorcismen talrigere i Aartiernes Løb; og efter megen Vaklen og mange Stridigheder i de følgende Aarhundreder maatte Kampen opgives: 1783 vedtoges en Ændring af Daabsritualet, ved hvilken Exorcismen afskaffedes (Liturgiens Hist. S. 200 flg.)³.

III.

Palladius' Oversættelse følger Justus Menius' Original ordret. Kun paa et enkelt Punkt findes en Tilføjelse i Palladius' Text: Hvor der i Orig. staar, at det udøbte Barn er „i Djævlens Vold“, tilføjer Palladius: „efter sin Natur at regne“ (se ndf. S. 238 L. 1, L. 25, S. 241 L. 25), hvormed han utvivlsomt vil have Djævlens Magt over Barnet indskrænket til Arvesynden — ganske imod Justus Menius' Opfattelse (se ndf. S. 244). I øvrigt indeholder Oversættelsen ingen bevidste Ændringer af Orig., selv de i andre af Palladius' Oversættelser saa almindelige tautologiske Omskrivninger er yderst sjældne (f. Ex. S. 237 L. 14 uden

¹ Spørgsmaalet om de udøbte Børns Besættelse spillede, som rimeligt var, en stor Rolle. Baade Palladius og Luther søger at trøste Mødrene ved at henvise til Guds Naade (se Visitatsbogen, Heibergs Udg. S. 136, og Erlangen-Udg. af Luthers Werke 64, 319).

² Sagen blev dog bilagt, mod at Venusin forpligtede sig til herefter uden Vægring at bruge Exorcismen (Kirkehist. Saml. 3. R. I 248 flg. jfr. 269 og 301 flg.).

³ Biskop Engelstoft skriver herom: „Exorcismen var omsider blevet erkjendt for uforenelig med sunde Begreber om Gud“ (S. 200). Om de af hans Forgængere domfældte Rebeller skriver han: „til Ære for den danske Kirke var der stedse dem, der fandt denne Exorcisme stødende“ (S. 191).